

Ольга Лобова

Музичне мистецтво

Підручник для 1 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

Київ
«Школяр»
2012

НЕ ДЛЯ ДРУКУ

УДК 78(075.2)
ББК 85.31я721
Л68

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
(лист МОНмолодьспорту України від 07.02.2012 р. № 118)*

Експертизу здійснював:
Інститут проблем виховання НАПН України

Рецензент:
Рагозіна В. В., кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник
лабораторії естетичного виховання

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

*Художники: Наталія Котилевська, Ірина Медведовська,
Аліна Петренко, Тетяна Солдаткіна, Тетяна Шаркова*

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— послухай музику

— заспівай, заграй

— послухай (прочитай) текст,
розглянь зображення

— зверни увагу

— придумай, відгадай

— для допитливих

Вірші, поспівки та тексти без підписів належать автору

Лобова О. В.

Л68 Музичне мистецтво : підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч.
закладів. – К. : Школяр, 2012. – 144 с. : іл.
ISBN 978-966-1650-13-7

**УДК 78(075.2)
ББК 85.31я721**

ISBN 978-966-1650-13-7

© Лобова О. В., 2012
© УВЦ «Школяр», оригінал-макет, 2012

НЕ ДЛЯ ДРУКУ

Любий друже!

Цей підручник запрошує тебе
до чарівного світу музики.
Мандрувати ним ти будеш разом з учителем,
батьками та друзями.

Му́зико! Завжди будь з нами,
щоб дзвенів наш дім піснями,
щоб у школі вчилися діти
мову звуків розуміти.

Щоб лунало на весь світ:
— Здрастуй, Музико!
— Привіт!

МУЗИКА — МИСТЕЦТВО ЗВУКІВ

ЗДРАСТУЙ, МУЗИКО!

Послухай вірш.

Сьогодні, друзі, перший раз
ви увійшли в музичний клас.
Ми підемо — в руці рука —
у світ, що зветься

М у з и к А!

Куди тебе запрошує цей вірш?

Розглянь малюнки. Подумай, що можна назвати музикою.

Розкажи, де ти зустрічаєшся з музикою.
Яку музику ти любиш?

Музикою називають спів та гру на музичних інструментах.
Музика «розмовляє» мовою звуків.

Послухай пісні про школу. Підспівуй і плескай у долоні. Про що «розповіли» тобі ці пісні?

Опиши музику пісень за допомогою слів:
весела, легка, жвава, мелодійна, наспівна.

Словничок

Пісня — це невеликий твір для співу. Пісня складається з кількох **куплетів**.

Вірші до пісні створює поет, а музику — композитор.

Розглянь малюнки. Які пісні вони тобі нагадали? Які ще пісні ти знаєш і любиш?

~~~~~ **Попрацюймо разом!** ~~~~~

Проспівайте свої улюблені пісні:

1-й куплет —
самостійно

2-й куплет —
парами

3-й куплет —
усім класом

УРОК МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Послухай вірш.

У нас урок незвичний —
на ньому все музичне:
казки, вірші, завдання
і навіть привітання.

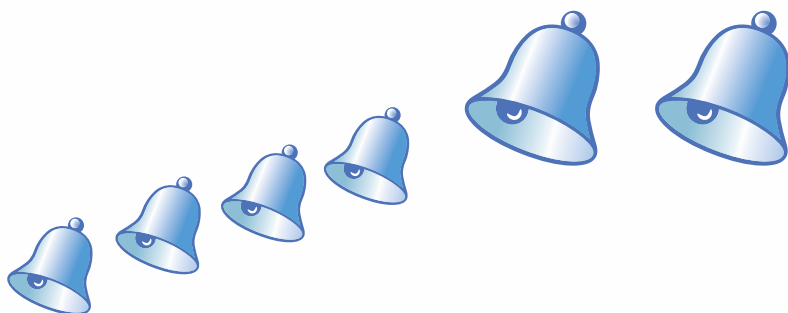
Чим особливий урок музичного мистецтва?
Що на ньому музичне?

Послухай музичне вітання. У ньому дві фрази. Першу фразу співає вчитель, а другу — учні.

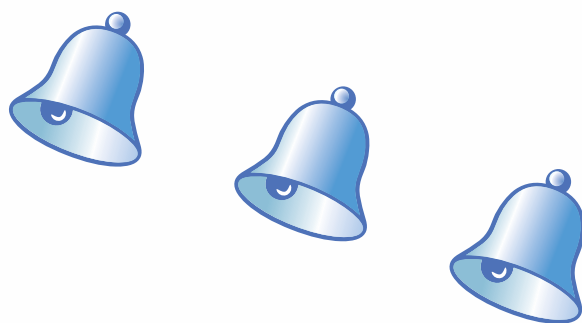
ВЧИТЕЛЬ:

Доб-	рий	день	вам,	ді-	ти!
------	-----	------	------	-----	-----

УЧНІ:

Доб-	рий	день!
------	-----	-------

Проспівай другу фразу музичного вітання.

Музичні звуки поєднуються у **фрази**.

Послухай пісню. Про що вона? Яка її музика?

МИ — ПЕРШОКЛАСНИКИ

Слова і музика М. Ровенка

1. Нові портфелики,
а в них Букварики.
Не так нас просто
серед друзів вже знайти.

Приспів:

Ми — першокласники,
ми — однокласники!
О, як нам весело
разом до школи йти.

} *Двічі*

2. Ми пишем палички,
крючечки, галочки,
складаєм літери
до купки у склади.

Приспів.

3. Малюєм пташечки,
квітки-ромашечки,
співаєм радісно,
ти, пісенько, лети!

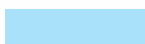
Приспів.

Розучи пісню з учителем. Скільки в ній куплетів? Виконуй приспиви з оплесками.

Пісенний куплет може містити **заспів** і **приспів**. У заспівах слова змінюються, а у приспівах повторюються.

1-й заспів

приспів

2-й заспів

приспів

Гопак. Український народний танець

Гопак — старовинний танець українців. Його музика бадьора, енергійна. Вона поступово прискорюється.

Як звучить музика? Чи змінюється вона?
Як ти розумієш слово *танець*?
Склади до музики гопака танцювальні рухи.

Словничок

Танець — ритмічні рухи та музика, під яку можна танцювати.

ВЧИМОСЯ СЛУХАТИ МУЗИКУ

Розглянь малюнки. Що на них зображено?

КСИЛОФОН

СОПІЛКА

ПІАНИНО

ТРИКУТНИК

СУРМА

БАЯН

БУБОН

СКРИПКА

МУЗИЧНИЙ ЦЕНТР

МАРАКАСИ

БАРАБАН

Для чого призначені ці речі?

Слухай вірш і уявляй те, про що у ньому йдеться.

Настає чарівний час:
Музика іде до нас.
Та спочатку
прийде тиша...
Тож уможуйте
зручніше,
всі заплющіть оченята,
будемо разом чекати.

Тиша плине
край вікна,
вже заходить
в клас вона,
йде повз парти
тишком-нишком
(в неї лапки, як у кішки),
огортає цілий клас...

А за нею йде до нас
звукова співуча казка.
Музико,
заходь, будь ласка!

Подумай і скажи, як треба слухати музику.

Слова-підказки:

тихо

уважно

зосереджено

вдумливо

Петро Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків»

Один-два — шикуються у колони
дерев'яні солдатики. Ліва-права —
крокують вони під звуки маршу.

«Марш дерев'яних солдатиків»
написав російський композитор
Петро Чайковський.

Послухай музику. Про що вона розповіла?
Скільки у марші частин? Які з них однакові?
Підказки шукай на малюнку.

Як крокувати під музику цього маршу?
Відбивай легким кроком музичний пульс.

Словничок

Марш — це чітка, пружна музика, під яку
легко крокувати.

У марші добре чути **музичний пульс** —
рівномірні «кроки» музики.

Розучи пісеньку за допомогою малюнків.
Скільки у ній музичних фраз?

РАЗ, ДВА, ТРИ, ЧОТИРИ...

Українська народна лічилка

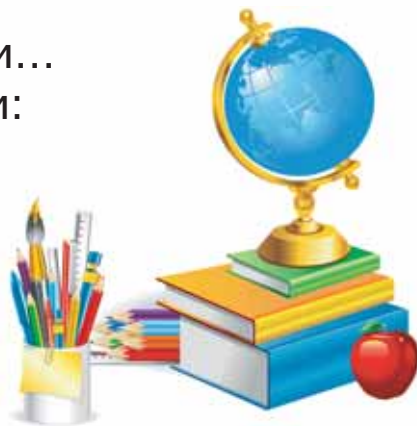

Раз,	два,	три,	чо-	ти-	ри...
------	------	------	-----	-----	-------

Ме-	не	гра-	мо-	ти	у-	чи-	ли...
-----	----	------	-----	----	----	-----	-------

Раз, два, три, чотири...
Мене грамоти учили:
і читати,
і писати,
красно
пісеньку
співати.

~~~~~ П О П Р А Ц Ю Й М О   р а з о м ! ~~~~~

Поділіться на 3 групи. Проспівайте лічилку:

1 група —
з оплесками

2 група —
з крокуванням

3 група —
з рухами рук

ЩОБИ ПРАВИЛЬНО СПІВАТИ...

Про що нагадали дзвіночки? Знайди свою музичну фразу та проспівай.

Послухай вірш. Про який урок ідеться?

Нас звуть дзвіночки
на урок,
де маршами
лунає крок,
де звуки чисті та ясні,
веселі танці і пісні.

Там ми разом співаємо,
на інструментах граємо,
крокуємо, танцюємо
і музику малюємо...

Чим займаються діти на уроці музичного мистецтва? Пригадай, як слухати музику.

Віктор Косенко. «Дощик»

Кап-кап, кап-кап-кап... Звуки —
наче краплинки.

Музичний твір «Дощик» написав
для дітей український композитор
Віктор Косенко.

Який дощик зобразив композитор: теплий
чи холодний, лагідний чи непривітний?
Чи змінюється характер музики протягом
твору?

Обери для себе завдання та придумай до
музики В. Косенка:

супровід на
барабані

пісеньку
дощику

танець дощику
(для пальців)

Чи знаєш ти, як правильно співати? Слухай вірш і виконуй дії, про які у ньому йдеться.

Щоби правильно співати,
треба сісти
або стати.

Спинки рівні,
як тростинка,
руки вниз
чи на колінка.

Співацька постава

Раз — увага!

Два — вдихаймо!

Три — співати починаймо!

Покажи співацьку поставу. Запам'ятай жести вчителя, коли він «керує» співом:

<p>1.</p> <p>УВАГА</p>	<p>2.</p> <p>ВДИХ</p>	<p>3.</p> <p>СПІВ (ВИДИХ)</p>
--	---	---

Розглянь малюнки. Повтори за вчителем:
увага — вдих — видих.

ВДИХ

спокійний і повний,
ніби нюхаємо квітку,
але **швидкий,**
бо може прилетіти бджілка.

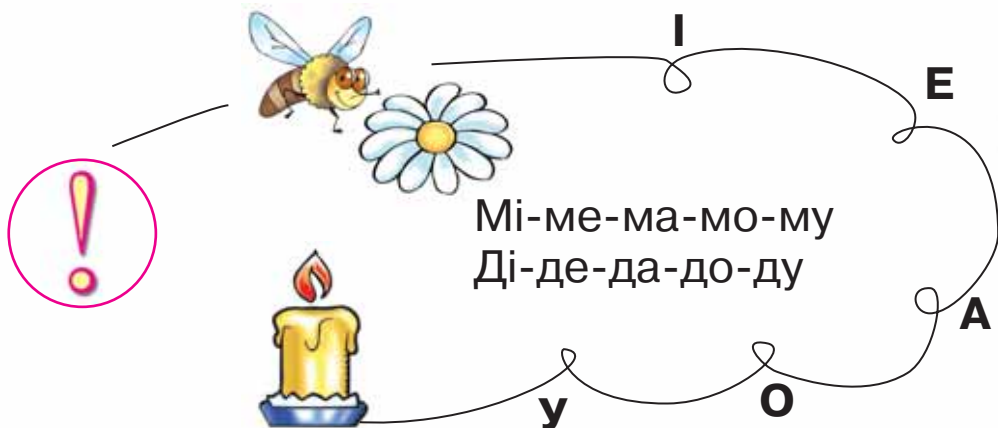

ВИДИХ

довгий і плавний,
ніби дμεмо на вогник
так, щоб не загасити
полум'я свічки.

Розучи розспівку за схемою.
Придумай інші склади для розспівування.

Словничок

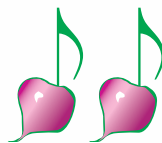
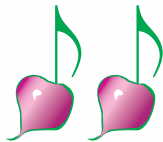
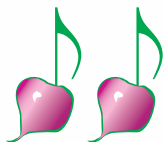
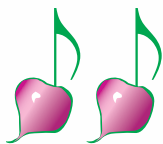
Розспівка — вправа для голосу.
Розспівування готує голос до співу.

Розучи пісню за допомогою малюнків.
Знайди рядки, що повторюються в різних куплетах.

ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ

Українська народна пісня

Хо-	дить	гар-	буз	по	го-	ро-	ду,
пи-	та-	єть-	ся	сво-	го	ро-	ду...

1. Ходить гарбуз по городу,
питається свого роду:
«Ой чи живі, чи здорові
всі родичі гарбузові?»

2. Обізвалась жовта диня,
гарбузова господиня:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

3. Обізвались огірочки,
гарбузові сини й дочки:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

4. Обізвалась морковиця,
гарбузова сестриця:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

5. Обізвались буряки,
гарбузові свояки:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

6. Обізвалась бараболя,
а за нею і квасоля:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

~~~~~ **Попрацюймо разом!** ~~~~~

Оберіть виконавців ролей Гарбуза, Дині та інших овочів. Виконайте пісню «у ролях».

Подивися мультфільм «Ходить гарбуз по городу». Які музичні частини (фрагменти) тобі сподобалися?

ХТО СТВОРЮЄ МУЗИКУ

Розглянь малюнки. Які музичні твори вони тобі нагадали?

Хто, на твою думку, є автором цих творів?
Як ти розумієш вислів *народна музика*?

Розучи народну пісеньку за допомогою схеми. Проспівай, чітко вимовляй слова.

СІВ ШПАК НА ШПАКІВНЮ

Українська народна лічилка

Сів

шпак

на

шпа-

ків-

ню,

за-

спі-

вав

шпак

пів-

ню:

ти

не

вмі-

єш

так

як

я,

так

як

ти,

не

вмі-

ю

я!

Які народні пісні люблять у твоїй родині?

З давніх часів народ складав музику.
Така музика називається **народною**.

Послухай загадку. Пригадай, як називають того, хто пише музику.

Художник
малює портрети,
письменник
складає історії,
віршують рядочки
поети...
А музика?
Хто її створює?

Послухай вірш. Проспівай його на одному звуці за допомогою дзвіночків.

Ком-	по-	зи-	тор	по-	всяк-	час...
------	-----	-----	-----	-----	-------	--------

Композитор повсякчас
пише музику для нас.
Пише танці та пісні
і дарує їх мені.

Уяви, що ти — композитор. Спробуй перетворити вірш на пісеньку.

Словничок

Композитор — людина, яка створює музику.

Вольфганг Амадей Моцарт. «Менует»

Австрійського композитора **Вольфганга Амадея Моцарта** називали музичним дивом. У 4 роки він грав на музичних інструментах і вже писав музику.

У ті часи дуже поширеним був старовинний танець менует. Вольфганг теж написав такий танець. А було йому тоді лише 6 років!

Послухай менует. Яка його музика: велична, легка, чітка, ритмічна, плавна?

Уяви, як танцюють цей старовинний танець.

Придумай до музики В. А. Моцарта розповідь, малюнок або танцювальні рухи (на свій вибір).

МУЗИКАНТИ-ЧАКЛУНИ

Послухай казочку. Придумай, що було далі.

Якось Їжачок склав пісеньку, а Зайчик за-співав її на концерті. Дуже сподобалася пісенька лісовим мешканцям.

От Їжачок і хвалиться: «Це моя пісенька — я її склав!». А Зайчик собі: «Ні, моя — я її виконав!». Кому ж належить пісенька?

Пішли звірятка до старої Сови за порадою. А мудра Сова сказала...

Як назвати того, хто виконує музику? Хто важливіший — композитор чи виконавець?

Словничок

Виконавець — людина, яка виконує музику.

Розглянь малюнки. Що роблять виконавці?

СПІВАЮТЬ

ГРАЮТЬ

Музика для співу називається **вокальною**, а для виконання на музичних інструментах — **інструментальною**.

Левко Колодуб. «Лялька співає»

Левко Колодуб — український композитор. Він написав прекрасну музику для дітей.

«Лялька співає» — один з таких творів.

Послухай твір. Який він — вокальний чи інструментальний?

Розкажи про пісеньку ляльки.

Які ще музичні твори про іграшки ти знаєш?

Розучи пісню. Про кого у ній ідеться? Як ти розумієш слово «музикант»?

ВЕСЕЛИЙ МУЗИКАНТ

Музика А. Філіпенка, слова Т. Волгіної

1. Ось на скрипочці я граю:
ті-лі-лі, ті-лі-лі!
На лужку зайці у танці,
ті-лі-лі та ті-лі-лі!
2. Граю я на балалайці:
тренді-брень, тренді-брень!
На лужку зайці у танці,
тренді-брень та тренді-брень!
3. А тепер — на барабані:
бум-бум-бум, бах-бах-бах!
Косоокі всі навтьоки
по кущах та по кущах!

Виконуй пісню з рухами, ніби граєш на музичних інструментах:

1-й куплет 	2-й куплет 	3-й куплет
---	---	--

Музикантами називають композиторів, співаків, виконавців на музичних інструментах.

Послухай вірш. Поясни виділені слова. Чому музиканти названі добрими чаклунами?

Музиканти — чаклуни!
Вміють створювати вони:
пісню радісну — для свята,
колискову — немовлятам,
танці плавні і веселі —
для палацу і оселі,
марш, з яким ідуть солдати...
Та хіба все розказати!

У музик — майстерні руки,
і сплітають вправно звуки
в диво-музику вони —
справжні добрі
чаклуни!

Подивися мультфільм «Бременські музиканти». Яка музика у ньому звучить? Чи сподобалася вона тобі?
Де зустрічаєшся з музикантами ти?

МУЗИЧНА СТЕЖИНКА

Розглянь малюнки. Поясни, як музика приходить від автора до слухача.

КОМПОЗИТОР

СЛУХАЧ

ВИКОНАВЦІ

Пригадай і розкажи, як треба слухати музику. Чи вмієш ти це робити?

Музична стежинка:
композитор — виконавець — слухач

ЗМІСТ

МУЗИКА — МИСТЕЦТВО ЗВУКІВ

Здрастуй, Музико!	4
Урок музичного мистецтва	8
Ми — першокласники	10
Сл. і муз. <i>М. Ровенка</i>	
Вчимося слухати музику	12
Раз, два, три, чотири... ..	15
<i>Українська народна лічилка</i>	
Щоби правильно співати...	16
Ходить гарбуз по городу	20
<i>Українська народна пісня</i>	
Хто створює музику	22
Сів шпак на шпаківню	23
<i>Українська народна лічилка</i>	
Музиканти-чаклуни	26
Веселий музикант	28
Муз. <i>А. Філіпенка</i> , сл. <i>Т. Волгіної</i>	
Музична стежинка	30
Калинова пісня	32
Муз. <i>В. Верменича</i> , сл. <i>М. Сингаївського</i>	
Поясни Незнайкові	34
Осіння мозаїка	35
Осінь	37
Муз. <i>А. Арутюнова</i> , сл. <i>В. Семерніна</i>	
На музику перетворюю...	40
Рідний край	42
Муз. <i>І. Кишка</i> , сл. <i>П. Голубничого</i>	
Голосно — тихо	44
Півникове горе	46
Муз. <i>М. Ведмедері</i> , сл. <i>А. Камінчука</i>	

Довгі та короткі звуки	48
Сніжок	50
Муз. Л.-А. Загрудного, сл. С. Жупанина	
Високо — низько	52
Танцювали зайчики	54
Муз. М. Ведмедері, сл. Л. Куліша-Зіньківа	
Музична хатка	56
Запросини Діда Мороза	58
Муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського	
Забарвлення звуків	60
Щедрик	63
Українська народна пісня	
Поясни Незнайкові...	64
Музичні вгадайки від білого зайчика	65

МУЗИКА НАВКОЛО НАС

Музика і ти	66
Ой-я, жу-жу	68
Латиська народна пісня	
Давні друзі наші — пісні, танці, марші . . .	70
Ой заграйте, дударики	73
Муз. А. Філіпенка, сл. В. Панченка	
Раз, два — кроком руш!	74
Козачата	76
Муз. М. Ведмедері, сл. О. Яворської	
Такі різні танці	78
Святковий хоровод	80
Муз. А. Павлюка, сл. В. Рождественського	
Царина музики та руху	82
Корольок	85
Українська народна пісня	

Залетіли в клас пісні...	86
Пісенька про пісеньку	88
Муз. <i>Т. Попатенко</i> , сл. <i>Н. Найдьонової</i>	
Співуча, чудова пісенна розмова	90
Зяблик	92
Муз. <i>А. Філіпенка</i> , сл. <i>Т. Волгіної</i>	
Царина музики та слова	94
Пісня Лисички з дитячої опери	
«Коза-Дереза». Муз. <i>М. Лисенка</i>	95
Наша мама	96
Муз. <i>В. Іванникова</i> , сл. <i>О. Фадєєвої</i>	
Весняні мелодії	98
Вийди, вийди, сонечко	98
Українська народна пісня	
Повертайся, ластівко	100
Муз. <i>В. Верменича</i> , сл. <i>М. Сингаївського</i>	
Поясни Незнайкові...	103
 Музика нашого краю	 104
Намалюю Україну	105
Муз. <i>М. Ведмедері</i> , сл. <i>Н. Олійник</i>	
Дивовижні інструменти	108
Савка та Гришка	110
Жартівлива білоруська народна пісня,	
пер. <i>О. Пархоменка</i>	
Про барабани і труби	112
Дзвіночок	113
Сл. і муз. <i>С. Дяченка</i>	
Про скрипку та її сім'ю	116
Два півники	118
Українська народна пісня	

Рояль і його друзі	120
Грає веснонька!	124
Муз. Ю. Михайленко, сл. В. Буряк-Довгань	
Інструменти збираються разом	125
Вічний вогонь	129
Муз. А. Філіпенка, сл. Д. Чибісова	
Музика завжди навколо	130
Віночок	132
Муз. М. Ведмедері, сл. В. Верховеня	
Поясни Незнайкові...	135
Музичні вгадайки від сірого зайчика ...	136
Сторінки-підказки	137

Навчальне видання

ЛОБОВА Ольга Володимирівна

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Підручник для 1 класу

загальноосвітніх навчальних закладів

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Відповідальний за випуск *Ю. О. Корбуш*

Редактор *В. В. Апанасенко*

Художній редактор *І. П. Медведовська*

Комп'ютерна верстка *І. П. Медведовської*

Підписано до друку 23.04.2012. Формат 70х100/16. Папір офс.
Гарнітура Прагматика. Друк офс. Ум. друк. арк. 11,7+0,4.
Обл.-вид. арк. 8,66+0,59. Тираж 204 577 пр. Зам. № 12-04-2001.

Виготовлено згідно з СОУ 22.2-02477019-07:2007

Учбово-видавничий центр «Школяр», 02094, Київ, вул. Сергієнка, 18.
Свідцтво ДК № 360 від 14.03.2001 р.

Тел.: (044) 599-64-48, (067) 209-60-88

www.shkolyar.com.ua

E-mail: shkolyar@shkolyar.com.ua

Віддруковано з готових діапозитивів

ТОВ «ПЕТ»

Св. ДК № 3179 від 08.05.2008 р.
61024, м. Харків, вул. Ольмінського, 17.